U 459
904
Я6х23
5
79

apsnə jlarkomçar.

aprogramma rbakua

aşkolkua akəpi astupen 4-şəkusapi açaraxı riagarazə.

apsnəpi həntkarra iquə təjra.
apsnə. — aqua.
1934 s.

79.26 а 71

V 459/904

apsnə jlarkomçar.

A6x23 S/79

aprogramma rbakua

aşkolkua akʷpi asţupen
4-şəkusaʷpi açaraxı riagarazə.

P1552

apsnəʷpi həntkarra ĥquə təʃra
apsnə. — aqua.
1934 s.

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА

ПОГАШЕНО

ПОГАШЕНО

ВАЛЕЛЛЕНДА

aprogrammaꝑ rbakua.

aşḳolkua a-1 aşţ. a-4 şəkusaꝑ açaraxıə rıagarazə.

apsnəꝑi açenţr nagɜara ḳomiţeţ izlaſakunaroıuoıuaz, (izlaſtnaxəz) ala 1934-35 açara şəkus inarḳnə anban gupkua (azbuꝗnie) qalom. ojraanɜa aşḳol akꝑi aşţ. (1 sţ.) oyə dadxalon açara 5 şəkusa (anban, akꝑi, aybaꝑi, axpaꝑi, apſbaꝑi ḳlasskua), ſtarnaxəs 5 şəkusa rəla izxəsuaz aprogramma 4 ş. rəla iaxəsrouꝓ, irçarouꝓ. ubri aꝕənꝑ xuşəkusa rəla izxəsəz açaꝑə—aprogramma pſəşəkusa irəlarəgɜarouꝓ, as anaḳuxa aprogramma daꝕakala iſakurgəlaꝑuꝓ. açaꝑə maꝑaxu — aprogramma ſakurgəlaꝑuꝓ abas ala:

jlarţourəxçara (obſeşţvovedenie).

aprogramma 1933 ş. rzə itəꝗu ianu açaꝑə maꝑaxu, iaçaua-ḳuei aiſtazaaſei mpsaxḳua aşḳolkua a-1-ꝑi aşţ. aꝕə iſakurgəlaꝑuꝓ aţemakua a-1-ꝑi, a-2-ꝑi, a 3-ꝑi ḳlasskua rꝕə abas ala:

a-1-ꝑi aḳlass aꝕə irxəsueiţ abart aţemakua:
a-1-ꝑi aţema rapxıaꝑi aſaꝕa aşḳolaꝕə.
a-2-ꝑi „ oḳţiabrıaţa.
a-3-ꝑi „ hḳolxoz.

aguata: aţema „hara hḳolxoz“ akalakı aꝕə iqou aşḳolkua iaxəsueiţ a-4-ꝑi ţemanə, a-3-ꝑi ţemanə iaxəsrouꝓ „hara hfabriḳa“.

aţema „hara hḳolxoz“ iamouꝓ aꝓodţemakua:
1) akətan inxo (anxaɜa) ruəsurakua.
2) aḳolxoznikɜei axaꝑnxara zmou anxaɜei (edinoliꝗniḳi).
3) aḳolxozkua rꝕə daara rxə iadərxuoiţ amaſənakua.
4) aqauəs şpaſakurgəlou aḳolxoz aꝕə.
5) aḳulturaꝑ pstazaara qazəſa aḳolxoz aꝕə.
6) aḳolxoz aoıaɜa.
a-4-ꝑi „hfabriḳa“.

apodţemakua:

1) zaṇaats irəmou akalakı uaa, afabriḳakueı, azauadkuei rꝕə auəs zua, auəsuɜa rzanaat.
2) afabriḳakua rꝕə auəsura amaſənakua rəla iqarçoiţ.
3) aqauəs şpaſakurgəlou afabriḳakua rꝕə.

4) afabriqakua gəloup akalakıkuei afabrikaƫ posiolkakuei—hablakuei rɸə.

a-5-ƫi aƫema—afabriqakuei akolxozkuei, akalakıkuei akətakuei reiɸcaara-reibarkəra (sviaz).

a-2-ƫi akklass aɸə irxəsueiƫ abart aƫemakua:

a-1-ƫi ahəntkar ixaan auəsuʃei anxaʃei rəpstazara şəqaz, nasgıə asoveƫ həntkarra fakugələeiɳtei anxaʃei auəsuʃei rəpstazara zeipşrou.

apodƫemakua:

1) xagəlas, aihabəra znapaɸə iqadaz apasa (ahəntkar ixaan) urəsƫəlan.
2) aƫexnika pasei oji.
3) aqauəs pasei (ahəntkar ixaan) oji işpafakugəloi.
4) akətei akalaki aƫəla zegıə aɸə reiɸcaara oji apasei (связь между разными частями страны, прежде и теперь).
5) iurəsəm amilatkua şəqaz pasei, ojə işəqoui.
6) ahsa—uəsuʃa, anxaʃa-hsa şəqaz apasa, ojə işəqoui.
7) axuɥkua rəpstazara şəqaz, iztagəlaz apasa, ojə işəqoui.
8) açara uəs apasei oji.
9) aqajlar rəpsfara aamta şərxərgoz apasa, ojə işərxərgo (досуг населения, прежде и теперь).

a-1-ƫi anxaʃei auəsuʃei raiaaira.

a-3-ƫi akklass aɸə (3 klassk) irxəsueiƫ abart aƫemakua:

a-1-ƫi izçaƫuzi, izdərƫuzi apasa haznəz, iahxəsəz aamta?

a-2-ƫi aqajlar ztagəlaz ahreiƫrei raan.

a-3-ƫi anxaʃa rəkupara apomefɥikʃei, tauadi — aaməstei rəkuxrazə.

a-4-ƫi aagləx azharei, nasgıə auəsuʃa ahəntkar iaamta işakupoz 1905 ş. rɸənza.

a-5-ƫi ahreiƫrei reiməxra.

a-6-ƫi 1905 ş. arevoliucia.

a-7-ƫi akƫiabrƫi arevoliucia.

a-8-ƫi asoveƫ həntkarra afakurgəlarazə, ahəntkar iaxəxrazə akomparƫia auəs iauəz, axadara.

a-9-ƫi akomsomol.

a-10-ƫi apionerʃa.

a-11-ƫi asocializm afakurgəlarazə akupara aqajlar adunei ikuu zegıə irualup.

apfbaƫi akklass aɸə irxəsueiƫ aƫemakua: 1-ƫi asoveƫkua.

apodƫemakua:

1) dças irəmou asoveƫkua (задачи советов).
2) asoveƫkua aləzxuada.

3) asovetkua aqajlar zegıə aladərxueit aʏəla axadara.
4) e.s.s.r.—amilatkua zegıə reidkəloup akapitalizm akuparazi, asocializm afakurgəlarazi.

a-2-ʏi atema—hara ifakuhargəloit asocializm.

a-3-ʏi atema—asocialistʏ industrializacia.

apodtemakua:

1) aindustrializaciazə rapxıaʏi axuşəkusa aplan dças iamaz.
2) hara halşarakua (наши достижения).

a-4-ʏi atema—asocialist hasabla afakurgəlara, akət nxamya.

apodtemakua:

1) akət nxamya akollektivʏra—socialistʏ myoup akət nxamya aiçəxrazə-arʏiarazə.
2) asovxozkuei, mts (МТС).
3) akolxozkua.
4) akolxozkua rənxamyei reidkəlarei aroıuoıuara oup uəs duunə akollektivʏraʏə iqou.
5) aqajlar rənxamya akollektivʏra iiasueit klassla akupara du işalagəlou (в ожесточенной классовой борбе).
6) akolxozʏ xuhaxutra (колхозная торговля).

a-5-ʏi atema — rapxıaʏi axuşəkusaʏi aplanazə akulituraʏ frontaʏə aiaairakua ihamou.

a-6-ʏi atema—rapxıaʏi axuşəkusa aplan aitog-anagzarakua—aiaairakua iamou.

a-7-ʏi atema—aybaʏi axuşəkusa aplan dças, nagzaʏəs uals iamou (основные задачи второй пятилетки).

a-8-ʏi atema—y-duneik—akapitalistʏii asocialistʏii.

apodtemakua:

1) asovet ʏəlaʏə.
2) akapitalist təlakua rʏə.
3) adunei jlar ztagəloui e.s.s.r. apolitikəei (международное положение и мирная политика СССР).
4) aproletarʏ revoliucia zaqək oup myasə iqou akapitalist ʏəlakua rʏə iqou aproletariat, aqajlar akrizis ralçrazə.

amatematika.

akʏi aklass (1 kl).

rapxıaʏi auetverț.

rapxıaʏi ajaba.

axəpxıazara açayja rəxşəy ckıa azəftra, rxaʏə aagara. pxıaləei ftaxıləei 10 rʏənza apxıazara. acifrakua rərdərra: rapxıarei rançarei axəpxıazara 10 rʏənza. aicçarei ai·əxre: 10 rʏənza.

aiccarei aicəxrei rdərgakua (+ nas —), iqaloiţ (=). axəpxıa-
3ara yba-ybala, xuba-xubala 10 rɸənʒa.

açayʝa idərdərʈup abʇazaarei (пространственных) aamtei—
afigurakua rərdərra — akvadraţ, ākuakı iaşa (прямоугольник)
xķuakıķ zmou (треугольник), nasgıə ageʇ (круг); uərt ralķaara
dara rformala idərnə, iaşanə işaſtou axıʒ aħara, alabəʇkua
irəlxnə dara uərt aformakua rəqaçara, akıaad aɸə rançara—
rsaxıara, rsaxıa təxra (iara iazķəu akıaad aɸə), ragulapqara, ari
açayə ikurşou amaʈaxukua dara uərt afigurakua ralķaara—
rəpşaara.

aʝaħa iaşei, aʝaħa xuei: aʝaħa (linia) iaşei, axuei rɸənʈ
aʝaħa iaşa alķaara — apşaara-aguatara — adərra, iiaşanə rəxıʒ
aħara, açayə ikurşanə iqou amaʈaxukua rɸə uəst aʝaħakua
rəpşaara.

ameţr rərdərra; metrala aĭarakua açayʝa rəla aqaçara.

fəmş, bʇəmş; zaqa mşə amouzi fəmş, bʇəmş.

aybaʈi aqeţverţ.

aybaʈi ajaba.

axəpxıa3ara ançara 20 rɸənʒa.

aiccarei aicəxrei 20 rəynuçqa. apxıa3ara yba-ybala, xpa-xpala,
pſba-pſbala, xuba-xubala 20 rəynuçqa.

azərharei (умножение), aşarei (деление) 20 rəynuçqa. axuta-
kua: $^1/_2$, nas $^1/_4$. abzei, pſəqara işanə xutaķ rəpşaara, rərdərra.
akilogrammi akilogramm bzei rərdərra. raʝaķ ixıantam amaʈaxu
ikapannə irkapanua adərra (idərqaçaʈup rxala), iara uəs kapan-
rada guanəla iakapanua napəla iyəſtxnə aħara (kər iazaaiguanə).

alitr, alitrbza, alitr pſəqara işanə xutaķ iqalo açayʝa rəxşəy
azco irdərua iqaçaʈup. aʇca, abatləka, agugum, airəʒ, aphal uħa
irta3o adərra, ubri şaqa ta3o rdəruazaroup (irzaroup).

axpaʈi aqeţverţ.

a ĭ k.

100 rɸənʒa axəpxıa3ara ançaſa rərçara. aiccarei aicəxrei, azə-
rharei aşarei ajabakua rəla. aicəxrei aiccarei 100 rəynuçqa (ima-
riakuou).

abri aqara eihaup, abri aqara eiçoup iaçanakua
dərçaʈup (на столько-то больше, на столько-то меньше); iara
ari rxə iarxuanə ahasabʈkua rəhasabra.

asantimetr, adeçimetr şaqa əqou dərçaʈup, nas aĭarakua
raan rxə işadərxuaşa, asaat zakuu: saatla şaqa aamta əqou rdə-
rraʈ rərçara. asaat, oxəķəi-ɸnaķəi. məzķə, zaqa mşə amou
məzķə, oxəķəi-ɸnaķəi (сутки) zaqa saat amou.

apʃbaʀi aɥetverʧ.

aiccarei aicəxrei 100 rəynuççqa (ajabakua irxməʒkua).

akubik, akdə, aşar uha ralkaafa dərçaʀup, nasgıə dara art irəkurşou amaʀaxukua rʀə rdərra, rxərxuara.

adgıəl aʀə ajaha iaşa algara aʒyani aşaiei rəcərxəraanə, aura aiara şaxala. lala 10-20 m. xəbʒou adərra.

şəkusək ala izxəsəz açaʀə rgualarʃara (повторение). ahasabra xuʒkua 1-2 aqaçarakua (действия) zmou ala aşəkus zegıə aynuçqa açayʒa arfcəlazaroup.

aybaʀi akʃlass.

raɒxıaʀi aɥeʧverʧ.

acçarei aicəxrei 100 rəynuçqa (все случаи) ajabakua irəxgangıə.

aicçarei aicəxrei xızə zmou axəpxıazarakua (y-xızk) (amaatkua, akapeikua) ametrkua, adecimetrkua, asantimetrkua, oxəkəi-ʀnakəi, asaatkua ub. iç.) aiagazagakua raxı iiamgakua.

axəpxıazarakua rləç aidkəlara.

aybaʀi aɥeʧverʧ.

aʧablicaʀ agarei aşarei (izxəsxıou iacu). axəpxıazarakua rgaraan igaʀui izlagaʀui rtəp apsaxraan qazfas iroua ailkaara rətara (igaʀui izlagaʀui rtəpkua upsaxər agaləç-azərhaləç aʀapsaxuam, pəxıa izaqaraz iaqaraxoit).

aʧablica iaçanamkua axəpxıazara rgarei rşarei; dərgak zmou axəpxıazarakua rgara, dərgak zmou rəla, nasgıə dərgak zmou axəpxıazara agara y-dərgak zmou rəla, y-dərgak zmou axəpxıazarakua rşara dərgak zmou axəpxıazarala, y-dərgak zmou axəpxıazarakua rşara y-dərgak zmou axəpxıazarakua rəla. aşara aʒənxa amanə.

axutakua: $^1/_2$, $^1/_4$, $^1/_8$. acçarei aicəxrei eipşəu axutakua. axəpxıazara eibga aqnəʀ axuta apşaara. ahasabraan aqaçafakua reitaxəsra 100 rqnənza.

ahasabʧkua rahasabra.

abaşa diagrammakua rərdərra: adiagramma başakua rapxıarei, uərt akleʧkakua rəla rʒaoıuarei stolbikna (kleʧka cpxıaza axəpxıazara), kakas, ma irlaz aura iahhap. ameʧr, asazen, egı. kakas irgoit.

aamta aiara: aşəkus, amz, afəmşʀ, abʒəmşʀ, uaxəi-ʀni. asaat, aminut. saatla aamta ailkaara minutk aqnənza içabərgnə. y-formaknə aamta axəpxıazara aqaçara (2 saatk—14 saat).

ageʒ akvadrat, akuakı iaşa xutala aşara. aoıaz iaşa inəkurpşnə blala aşara 2-4-8 xutanə.

atermometr ala auada aynuçqaᵽii aďaxıᵽii atemperaturakua rîara.

axpaᵽi ayeţverţ.

ᵽərĥaləei yraləei anumeracia 100 rᵽənʒa. 1000 rᵽənʒa ajabakua axərkuşakua rəla aqaçaᵽkua zegıə rəqaçara.

1000 rᵽənʒa aiccarei aicəxrei ahasabᵽ syoţləei iyni.

y-xıʒək zmou axəpxıaʒarakua reicçarei reicəxrei uərt reitasrei (amaatkuei akaᵽeikuei, ametrkuei, asantimetrkuei, akilogrammkuei agrammkuei, atonnei).

akapangakua rîaga: agramm atonna. agirakua 1 kig., 500 gr., 200 gr., 100 gr. ico rəla akapanrakua.

aᵽarſcəlara iazaaiguanə akapan—iakapanua napəla 1-2 klg. iqakuou.

akletkaᵽ kıaad aqnə astolbᵽ, diagrammakua rapxıarei rəʒaoıuarei. (kletkak eikuşahatxanə iftərxuoit akaka raʒakua rzə, ma aîarakua rzə iazəftərxueit).

apſbaᵽi ayeţverţ.

agarei aşarei 1000 rynuçqa (imariou): ajabakua, aîkkua dərgak zmou axəpxıaʒarala aftəxra; ajabakua, aîkkua ixərkuşou rşara; y-dərgak zmou axəpxıaʒara, x-dərgak zmou axəpxıaʒarakua dərgak zmou axəpxıaʒarala aftəxra-agara; dərgak zmou axəpxıaʒurala agara axəpxıaʒarakua yba-xpa dərga zmou; x-dərgak zmou axəpxıaʒarakua dərgak zmou axəpxıaʒarala aşara.

akilometr iaçanakua aura rərdərra-rərçara; kilometrk aura aîara açayʒa rəla, aguaraᵽə, aştaᵽə, aĥstaᵽə aʒyankua rəcxəraarala aʒaĥa iaşa agara. uərt aʒaĥa iaşakua roura ianə masştabla ateţrad ançara planla. ikletkanə iqou ateţradaᵽə abahya aĥaakua masştabla ançara. abahya, aguar, axumarərta guar uña masştabla ançara.

yba-xpa deistvia zmou ahasabᵽkua rhasabueiţ açara aşəkus zegıə.

axpaᵽi akʟass.

rapxıaᵽi ayeţverţ.

axəpxıaʒara eibgakua. ᵽərĥala apxıaʒara (счет) 100, nas 1000 rəynuçqa; aicçaᵽkua rəuakə axərkuşara (iahĥaᵽ 99+67=100+67—1=166); axəpxıaʒarakua reicçara aicçaᵽkua psaxnə (iahĥaᵽ 94+37+6=94+6+37=100+37). 1000 rəynuçqa

agarei aşarei (yrəla ahasabraxı aiasra; y-dərgaķ zmou axəpxıazara y-dərgaķ zmou axəpxıazarala agara; x-dərgaķ zmou axəpxıazarakua x-dərgaķəi, y-dərgaķəi zmou axəpxıazarakua rəla rşara.

y-xızəķ zmou xızə zmou ala axəpxıazarakua rgarei rşarei.

aqaçaꝑkua zegıə rəqaçara 100 rqnənza.

ahasabꝑkua rahasabra.

millionķ aqnənza ꝑərħaraləei yraləei axəpxıazara rnumeracia; ahasabga syoţ aqnə atapsara, axəpxıazarakua rəyra.

millionķ rqnənza axəpxıazarakua reicçarei reicəxrei yəraləei ahasabga syoţ aqni. axəpxıazarakua rəxızkua aicçaraani aicəxraani. aicçaraani aicəxraani irouz, iqalaz ailķaara.

ahasabꝑkua rahasabra.

ageometţriaꝑ maꝑaxukua.

ałaga zagakua rdərra irəmou reitaxəsrei racçarei (reiçəxra) aura łagakua,—ķilometţr, metr, decimetr, santţimetr, millimetr: akapangakua—tonna, centner, ķilogramm, gramm; aamta łagakua—ałəşəkusa, aşəkus, amz, oxəi-ꝑni, asaat, aminut, asekund.

art ałaga-zagakua şeizəqou; uərt rərssarei, reiha iquazu—eihau ałaga-zagaxı riagara, nasgıə, ui ałaraan axarxuara.

akuakı-iaşei akvadrati; uərt rgankuei (storoni) rkuakıkuei. akuakı-iaša, akuakı-çarə, akuakı-cagu. x-ķuakık zmou akuakıiaşala akvadrati akuakı-iaşei rəqaçara.

masştabla zkuakıkua iaşou auyaştka aplan atəxra ikletķanə iqou akıaad aqnə.

aybaꝑi ayeţverţ.

axəpxıazara aibgakua. ꝑəlaꝑ ahasabra. 1000 rqnənza axəpxıazarakua rgara 10-nꝑ, 5-nꝑ, imariou aformakua rəla.

1 000 000 rqnənza dərga raꝑa zmou axəpxıazarakua rgarei (yrəla); dərga raꝑa zmou axəpxıazarakua rgara dərgaķ zmakuou rəla, axəpxıazara akaka nulı zmakuou rəla, ajaba xərkuşakua rəla, y-dərgaķ zmou axəpxıazakua rəla. dərga raꝑa zmou axəpxıazarakua rşara dərgaķ zmoıı axəpxıazarakua, axəpxıazara akaka nulıkua zmou, alaba xərkuşakua, y-dərgaķ zmou axəpxıazarakua rəla.

agaraani, aşaraani iqakuou axəpxıazarakua rəxızkua. agaləçi aşaləçi riaşara ailķaara.

ahasabꝑkua rahasabra.

ageometţriaꝑ maꝑaxukua.

akvadraţꝑ łagakua. kuakı iaşanə iqou açakkua rłara (akvadrat xuykua akuço, adgıəl çakə łagakua: ar, agektar kaka łaga-

kuas iftəxəu—ipxıazakuou. aurei atbaarei rəla akuakı iaşakua rçakə ahasabra (atbaarei agəlarei rəla).

axpaʏi ayeţverţ.

axəpxıazara eibgakua. ɸərħalaʏi apxıazara. ɸərħala agara 100, 50-nʏi; y-dərgak zmou axəpxıazarakua ɸərħala rşara, uərt işaʏu axəpxıazarakua eixərpsaqıalanə iahħaɲ, 238 : 7 = (210 : 7) + (228 : 7); 144 : 12 = (120 : 12) + (24 : 12).

millionk rqənza dərga raʏa zmou axəpxıazarakua rgarei rşarei (yrəla); dərga raʏa zmou axəpxıazarakua rgara x-dərgak zmou, x-dərgak zmou zəguta nulı gəlou axəpxıazarakua rəla.

arxuakua (skobki) rxərxuarei; uərt raan aqaçaʏkua eiftargəlanə rəqaçafa.

millionk axəpxıazara aqnənza ahasabʏkua rahasabra aqaçaʏkua zegıə rəla.

akakakua rəxutakua: $^1/_2$, $^1/_4$, $^1/_8$, $^1/_3$, $^1/_{16}$, $^1/_{12}$, $^1/_5$, $^1/_{10}$.

axutakua reitakra. şarbala eipşu axutakua reiɸarpşra. şarbala eipşu, ma oyə imarianə eipşiʏua axutakua reicçarei reicəxrei. axəpxıazara eibgakua rqnəʏ xutakəi xuta raʏei rəpşaara (y-qaçarak rəla).

ahasabʏkua rahasabra.

ageometrıaʏ maʏaxukua. akuaki iaşaʏ çakkua rahasabra (apxıaʏi ayeţverţ aqnə izxəsəz aitaxəsrei adərra aroıuoıuarei). ahasabʏkua rahasabra.

aɲlani iarbou amasştabi kuakı iaşanə iqou auqastka açakə ahasabra.

kuakı iaşaʏ adiagrammakua rəʏaoıuara. (xpei ui eihau axəpxıazarei reiɸərpşrazə.

aɲfbaʏi ayeţverţ.

axəpxıazara eibgakua. ɸərħalaʏ ahasabra: 11-nʏ, 9-nʏ, 99-nʏ agara; agaʏi izlagaʏui xərkuşanə rgara (iahħaɲ $32 \times 49 = 32 \times 50 - 32$; $29 \times 24 = 30 \times 24 - 24$).

eiharak iqalakuo aformakua agaraani aşaraani (частые случаи при умножении и делении) izlagaʏkuou rəgutei rçəxuʏani nulıkua anəqou, işaʏui izlaşaʏui rçəxuʏanə nulıkua angəloui. ahasabʏkua rahasabra.

ageometrıaʏ maʏaxukua. kuakı-iaşa zmou adgıəl uqastka açakkua rlara (atəpaqnə), ui aɲlan atəxra masşʏabla. ekker axarxuara.

ui aşəkusan izxəsəz alarakuei uərt alara rahasabrakuei reitaxəsra.

apʃbaʯi akʟass.

akʯi auętverʟ.

axəpxıaʒara eibgakua. ɸərħalaʯ ahasabra: aicçara, aicçaʯkua xərkuşanə, aicəxra izəcrəuxua, ma iacrəuxua xərkuşanə. 25-nʯ, 125-nʯ agarei aşarei.

iarbanzaalak axəpxıaʒara anumeracia yraləei ɸərħaləei (milliardk nalaçanə). arazriadkuei akʟasskuei. irkıaɸnə ayrei apxıarei axuta xəpxıaʒara duʯ. zkı xutakuei million xutakuei (auəs azuʯup ajaxutaʯ ssakua rərçarala).

axəpxıaʒarakua rxərkuşara.

iarbanzaalak axəpxıaʒarakua, ahasabʯkuei aqaçaʯkuei zegıə rəla ahasabra. aşaləçi, aizakəi zləeixıpşu. ari aixıpşra axarxuara aqaçaʯ eiuu axəpxıaʒara idərnə apşaarazə, nasgıə iqaçou aiaşara ailkaarazə.

aizakəi aʃənxəei rɸeitakra axəpxıaʒarakua reitakraqnəʯ.

ajaxutaʯ ssakua. ajaxutaʯ ssakua reilkaara. ajaxutaʯ ssakua ryrei rapxıarei, (iahħaʯ 0,2 = 0,20 iaarħnə). ajaxutaʯ ssa xəpxıaʒarakua reiɸərpşra. eilou xıɜə zmou axəpxıɜarakua meʇraʯ ɨagakuanə iqou rançara jaxutaʯssanə (5 meʇ. 25 sanʇ. = 5,25 meʇ.) iaarħni.

ajaxutaʯ ssakua reicçarei reicəxrei.

aprocenʇ (%). aprocenʇ işɨəxutou. aprocenʇkua ryra akəi iraʃanə aprocenʇkua rəpşaarei axəpxıaʒara, ɨkkua eibgakua rqnəʯ (y-qaçarak rəla). ahasabʯkua rahasabra.

ageometriaʯ maʯaxukua. akubʯ ɨagakua. xatala akub itaʒo aɨara. akubi akuakı-iaşa aparalleleniɲedi rkupşəlarei irtaʒoi rahasabra. ahasabʯkua rahasabra.

aybaʯi auętverʟ.

axəpxıaʒara eibgakua. ɸərħalaʯ ahasabra: eiſtaçanə agarei aşarei (iahħaʯ 48 × 18 = 48 × 2 × 9; 256 : 8 = 256 : 2 : 2 : 2.

eiharak iqalo aformakua iarbanzaalak axəpxıaʒara eibgakua yrəla rgaraani rşaraani: igaʯui izlagaʯui, aşaʯi izlaşaʯui aşaləci rqnə anulıkua anəqou.

iarbanzaalak axəpxıaʒarakuei ahasabʯkuei aqaçaʯkua zegıə rəla ahasabra.

aşaləçi agaləçi reixıpşra, uərt reixıpşra axarxuara aqaçaʯ eiuou idərəm ailkaara apşaaraan.

agaləçi aşaləçi rɸeitakſra axəpxıaʒarakua reitakraan.

ajaxutaʯ ssakua. ajaxutaʯ ssakua rgara axəpxıaʒara eibgakua rəla.

jaxutaʯ ssa rşara axəpxıaʒara eibgakua rəla.

ajaxutaʯ ssakua rgarei rşarei 10-nʯ, 100-nʯ.

jaxutaҏ ssala iyəu xızə zmou axəpxıazarakua rərssarei rrəɬparei.

aɲrocenɬ (%). iarbanzaalaķ axəpxıazarakua rqnəҏ aɲrocenɬ raɟa apşaara. eilķaau aɲrocenɬ xəpxıazara acənxuras aķaķa eibga iaxutanə aqaçarei, iaarħni: 100%=1; 75%=3/4; 50%=1/2; 25%=1/4; 20%=1/5; 10%=1/10.

ari aɬablica xarxuarala ahasabҏkua rahasabra.

ageometɽriaҏ maҏaxu.

ageɟi ageɟkurşei reilķaara. ageɟkurşa acenɬr aradius, adiameɬr. iarbou radiusla ageɟkurşa aɬaoıuara—ançara.

aɲrocenɬҏ ɬransɲorɬir axarxuarazə igeɟu adiagrammakua rəqaçara.

axpaҏi auɇtverɬ.

axəpxıazara eibgakua. ҏərħalaҏ ahasabra. agara izlagaҏkuou rtəp psaxrala (25 × 13 × 4 = 25 × 4 × 13).

ahasabҏkua rəhasabra. ahasabҏ ijgıakuam rəhasabrazə axəpxıazaraҏ formulakua rəqaçara.

abaşaҏ ssakua. assakua reitaķra şarbei xutarbei rzərharei rəla.

assakua reiçaķra. iiaşoui iiaşami assakua. iiaşam assakua axəpxıazara eibgakua rəlxra. eilapsou axəpxıazara iiaşam assa alxra.

assakua zşarbakua eipşəui eipşnə iqaloi reicçarei reicəxrei (aşarba eihamzaroup 100, nasgıə iraɟanə irəmazaroup, azeipş rbagakua, iahħaɲ: 12, 36, 48 ub. egı.).

assakua rgarei rşarei axəpxıazara eibgakua rəla. axutakua axəpxıazara eibga apşaara (y-qaçarak rəla).

ahasabҏkua rahasabra.

ageometɽriaҏ maҏaxukua. eibeipşəm x-kuaķık zmakuou: x-kuaķık kuaķı iaşaķ zmou; x-kuaķık kuaķı çarkua zmou; x-kuaķık zgankua eiqaroui, eqarami. aķuaķı-iaşei, kuaķı-iaşa zmou x-kuaķıķəi, uərt rgankua, rkuaķıkua, rçaķkua reiɸarpşra. kuaķı-iaşa zmou x-kuaķık açaķə. jlarzeipş ɟərç rguatarei amşkua rguatarei, nas agrafik aqaçara (iahħaɲ axuşəkusaҏi aɲlan anagzara).

aɲbaҏi auɇtverɬ.

pfəşəkusa izxəsəz açaҏə, aķurs aitaxəsra, sisɬemala afakurgəlara—aiɸķaara. ahasabҏkua izlou axəpxıazara eibgəei, assei, aɲrocenɬ (%%), açaķəi, itazoi izxəsxıeu rqnəҏ ahasabra.

adgıəl uɥasɬka çaķkua, zgan xuaxuakuou rîara aɸarfcəlara; aɲlan ɟaoıuarei atəpan aqnəҏ aɲlan təxrei.

apsabaraçara.

akҧi aklass aфə iaxəsueiţ açaҧə maҧaxu rapxıaҧi aamta aţema „фəyratagalan"—(осень) apəxıa anban gupaфi, nasgıə akҧi gupkua rфə irçoz.

aţekst işəqaz iaanxoiţ. фəyratagalan-xķaaraγanҧi asaxıakua. фəyratagalan-xķaaraγanҧi abna zeipşrou. zəboıə ķapsoi zəboıə ķampsoi açlakua. eskıəngıə iiaʃou açlakua (aĭapəqap). aamtala icoi iaauai açarakua. apsҧkua rəpstazaraфə aamtalaҧi rфəpsaxrakua. aqajlar ruəsurakua xķaaraγan (осень) autraфə, abahцaфə, amxaфə.

aybaҧi aţema. aзən mzkua apsnə.

apsabara aфəpsaxra. aynaҧ psҧkua aзənra. aĭaraxkua aзən şərxərgo. akətqanxaʃa aзən mzkua rzə ruəsurakua. aҧəla şourakua rəpsabara asaxıakua.

axpaҧi aţema aapən. aapən apsabara aфşapsaxua afķlapşra. aqajlar (aqanxaʃa) aapənrazə ruəsurakua.

aybaҧi aklass aфə. (aţematiķaҧ çaҧə maҧaxu aybaҧi agup irçaşa, aprogramma itəʃu 1933 ş.) aţemakua irxəsueiţ rdərra neiçəxnə abas ala:

1. apxən dças ĭrəmaz, iqarçaz aiţogkua.
2. xķaarγanҧ auətra (atəpanҧi auətra kulıţurakua, irnato, izəzķəu).

aзənra autra təx aqaçara, ahaskıən guamkua autra itiaaua, autra apərxaga qaçaʃa; uərt rakupaĭa; autra acxəraaʃa (дрӱзья).

3. abahцa. aĭər bahцa; uərt ĭərla rdərra (aʃa, aca, aʃ), abahцa arфiara zmaҧaxuu izəzķəu, oyə işixuo, abahцa iapərxagoui uərt rakuparei; açar abahцa yəzara azərueiţ, iapərxagam. abahцaфə auəsurakua.

4. aynəҧi abnaҧ psҧkuei, nas aynəҧi abnaҧ psaaҧi.
5. aзiasi amşəni.
6. aapənra abna zeipşrou.
7. aapənraҧi auəsurakua amxaфə, abahцaфə, auətraфə.

4-ҧi, 5-ҧi, 6-ҧi, 7-ҧi aţemakua irəçarķua (uax. aprogramma 1933 ş. rzə itəʃu aфə aybaҧi agup axutaфə).

axpaҧi aklass aфə. aprogrammaҧ açaҧə maҧaxu aprogramma 1933 ş. rzə itəʃu işanu eipş akumķua daфakala ifakuguloiţ. aţemakua rçakə iqaz aanxoiţ, amala ţematiķala aybaҧii, axpaҧii agupkua rфənҧ eikurĭaҧxoiţ, eizakҧxoiţ.

açaҧə maҧaxu fakurgəlaҧup abas ala:

1-ҧi aţema—anəĭi kər iapsou adgıəl çəxҧkuei (ari aţema aybaҧi agup (klass) aqnəҧ iiagaҧup).

apodţemakua—anəĭ xķkua, anəĭapĭ, apsləmз, arʃəra, ioıuoıuou aporodakua—agraniţ aĭança; aĭxaҧ porodakua. ioıuoıuou amaҧaxu rəqazəĭa; aləĭĭaҧ porodakua (осадочные породы)

işeibgou iaagaʏup aprogramma aybaʏi agup (ķlass) rqnəʏ anays iaxəsuoiţ apodţemakua—aţorf, axaħ raʃa, aneft aqəķa. ameţallkua, nas arudakua rərdərra, aruda çxra znu asaxıakua, aprogramma axpapaʏi aķlass (apfbaʏi açara aşəkus işarbou ala).

ui aftaxı açayʃa idərçaʏup aţemakua a ɜ ə, a h a u a, a e l e ķ ţ r i ıe s ţ v a ʏ i ʃ ə r ç r a k u a a p s a b a r a ᴪ ə—axpaʏi agup aprogramma işarbou ala (uax. aprogramma 1933 ş. rzə itəʃu).

açəxuʏanʏi aţema—a ç i a a r ə p s t a z a r a idərçaʏup abas ala: açiaa xuta oıuoıuakua—adac, axuʃə, aboıəc, aît. aciaa xutakua anəî icou adackua, axkua. adac xķkua. adac zəzķəu; axuʃə iara zəzķəui. aboıə iara zəzķəui. aît iara aiᴪarʏəfa, işeibətou. aît zəzķəu. abbķra. abbķraan axuaţa-maţakua ruəsura. ajləei aîəri rəᴪiarei, rəzharei-rəîrei. ajla aiᴪarʏəfei azhara ᴪiarazə iataxəu aitaxəsra (ari aţema axəsrazə açaʏə maʏaxu gaʏup iara aţema eipşu aybaʏi, axpaʏi, apfbaʏi gupkua rqnəʏ, aprogramma 33 ş. rzə itəʃu).

açaʏə maʏaxu—a y n a ʏ p s ʏ k u a axpaʏi gup aqnəʏ pətķ apfbaʏi gupaxı iiagaʏup. ari eipş ţema ɣədanə axpaʏi gup iaxəsɜom.

a p f b a ʏ i a ķ l a s s (класс) iaxəsueiţ açaʏə maʏaxu aprogramma axubaʏi agup (4 класс) azə 1933 ş. rzə itəʃu ianu.

aprogramma asaniţariei agigienei rminimum iara uəs iaanxoiţ.

ageografia.

ageografia predmeţ hasabla açara ialagoiţ axpaʏi gup (класс) inarķnə.

a x p a ʏ i a ķ l a s s a ᴪ ə. irxəsueiţ abart aţemakua:

1. akəta, iara aķuşa məķuşa, hraion.
2. adgıəl şar, aglobus işarbou, adgıəl şar bza xsaala (карта) rᴪgıə işarbou.
3. a. s. s. r. apsnə.

aprogrammaʏ maʏaxu çaķəla iqac nxoiţ.

a p f b a ʏ i a k l a s s a ᴪ ə irxəsueiţ abart aţemakua.

1. s. s. r. kərtʏəlan, z. s. f. s. r. (aaxķav).
2. e. s. s. r. (s. s. s. r.).
3. adunei axsaala.

aprogrammaʏ çaʏə maʏaxu iqac aanxoiţ.

aqauəsurazə.

uaxuaps 4 şəkusa açara ztaxəu aşkol aprogramma (urəsfala iyu, it. 1933 ş. rzə.

afizkˌulitˌurazə.

iara ui aprogramma uaxuapş.

izo, muzo rzə.

iara ui aprogramma uaxuapş.

abəzʔazə.

akˌpi akˌlass (1 kˌl.).

aᵠjajara. axuykua arʃcəlaᵱup ccakra qamçakua, eilganə, rbʃə tganə, irᵠeinə ajajara. axuykua rjajaraᵠə agrakua rᵠeiᵱup. axuykua irbaxeu, irahaxeu raxiᵱ rxala aitahara iarʃcəlaᵱup. asaxiakua ianrəxuapşua, nasgiə aekskursiaan irbaz, irahaz aibəhara, iaarkiaᵠnə aitahara, iara ipstazaraxi (iarʃcəlaᵱup axuykua aamtala, eilərganə, eiᵠkaanə ajajara). irkiaᵠnə aitahara rəbrigada iadəz auəskua rənagɜaʃa. arevoliucia nəhakua uərt rəşkolaᵠə işəmyapərgoz (aja einraalakua, aʔakua rhara). axuykua auəs iruəz (arçayə ikontroli ala) iuadayəm ayra; asaxia itərxkuaz açayra, nasgiə, aamtala aşkolaxi imnəquoi, açara mşkua bʃazəʃuei ruyot aqáçara.

ijgiakuam azçaaᵱkua inagɜanə atak ataʃa rarʃcəlara, arçayi, iyəzʃei reitaharakua raan kunagala, dərpərxagamxo, ixşəy azəftnə azəɜəryra darʃcəlaᵱup. arçayə iiho aja einraalakua rçara. azçaaᵱkua ikugəlou kollektivla ralaʃajara.

1. axuykua irbo, irxuəcua, izəkuʔaxiou ineiuʃnə aitahara.
2. izəpxiakuo astatiakua irnu aitahara rarʃcəlara.
3. aekskursiaxi irbaz, ma asaxia ianu irəxuapşnə aitahakua rərᵠeira.
4. aja einraalakua rçara.
5. arevoliucia nəhakuei, aşəkusᵱ proletarᵱ nəhakuei, nasgiə anxamya politika kampaniakuei rəmyapagaraan: aizarakua, axumarrakua aşkol aᵠə iqalakuo rᵠaʃarxura.
6. apxiara, kollektivləei, xaz-zaʃələei.
7. agup, abrigada, aşkoləi reizarakua rᵠə, aşkol aynuçqaᵱ uəskuei, jlarzeipş uəskuei rəzçaaᵱkua rəɜbra (iarʃcəlaᵱup iaarkiaᵠnə aja ahara, aɜəryra, adoklad qazço danʃajo ipəʃklamsra, iᵠeiu aja alagalara, asoceiclabrei, aoɪey uəsurei rzə aləeibapxiara).

apxiara:

rapxiaɜa aʔquə apxiara rarʃcəlara.

şrift quazla iyu aja kiaᵠkua, imariou, kunagala apxiara dərçara, atoyka axgəlou azguato. açayə dzəpxiaz azçaaᵱkua rəla

aitaha ra r ſcəlara. açayʒa arſcəlaʯup bʒmərgarada apxıaſa.
aiquə rərdərra. kunagala eilərganə astaʇiakua rapxıara. eilərganə apxıarazə auəsura.
işakuanə apxıara (чтение в лицах).

a y r a.

işaxutou aʯaſa, aruʯkəei, akarandaſi işaxutou akəſa rarſcəlara. aiqui akʃass-oıuə ikıaʯu aja eibarkə rəxyaalara. asaxıakua irnu açayra. aplakatkua, alaharakua kollekʇivla ryra, alozungkua ryra (iakurlaʯup arevoliucia nəhakua raan). rxala ayra rarſcəlara: dara rəxıs, rabəxıs, rəjla, radres; aşkol axısj, iara aşkol adresi; ryəzʒa rəxısi rəjlakuei akʃasskua rɸə iʇou ryəſa, akʃass aɸə ialaʒajoit arevoliucia apxıagəlaʒa — axadaʒa rəxısi rəjləei. azçaarakua rəla asaxıa ianu ahara.
kollekʇivla y-ajeibətak rxucra, rançara.
abəzia aſkʃlapşraan rarſcəlara ɸeila ayra, aja eibarkə nagʒakua rşara, ajakua rəla, ajakua — aja xutakua rəla, ajaxuta — bʒəknə (звуки) anbankua (буквы) rəla. aiquaɸə ipşaanə apxıara inagʒou aja eibarkə. açayʒa rxala aja eibarkə ahaſa rarſcəlara. açayə iixucua aja eibarkkua rançaſa rarſcəlara (arçayə ilaps şixəu, işakunagam imyərc). kunagala intonacia aſakurgəlarazə aſkʃlapşra. aja eibarkkua rxucrazə aɸarſcəlara, aja eibarkaɸə, aja guəlakəla — izçazkua eipşu rəpşaara. atoʯka.

ayra formakua.

1. aiquə aqənʯi, akʃass — oıuə aqənʯi idərnə axyəlaara.
2. asaxıakua irəçayʯu axucra.
3. inagʒam aja — eilakua inagʒanə ryra.
4. asaxıa ianu iaarkıaɸnə ayra (kollekʇivla, açayə icxəraarala).
5. aplakatkuei, alozungkuei ryra.
6. asoceiclabrazə ailaibapxıara (arçayə icxəraarala).
7. azçaaʯə, atakkua ryra.
8. ajakua irəmou rəla aja eibarkə eikurlanə ayra.
9. rgurɸançanə adikʇant dəryra.
10. rxala ixucnə adikʇant (kollekʇivla, aja pʒakuei, aitaha kıaɸkuei ixucnə ayra, arçayə akʃass-oıuə aɸə iananiçalak aſtaxı).

ajar (словарь) azə auəsura. açayʒa rʒajaraɸə ajakua rxə iadərxuo ailkaara, dara uərt ajakua irəçarkua rdəruazar ailkaara; aɸəc ajakua rəla açayʒa rjar aiçəxra—artbaara. ajakuei, nas asaxıakuei irəlxnə rjar aqaçara.

1. aja eibarkə aſakurgəlara aamta uzərbo ajakua rəla (iaxıa, iacə, rapxıaza), abʒazaara (iaaiguou, anays, eiha ixarou, axaxıə,

açəxuaxı) akayeşvo—asort (eiоuup, eiɔoup), axəpxıaзara (eiçoup, eihaup).

2. axuykua — açayja rjar azərhara aiçəxra atexnikaꝑi anaukaꝑi dərra şroua eipş.

3. klassla ihaoıou, ajəꝑan aaxəs iahzənrəɔəz ajakua, exıa iahpərxagou rnəxrazə akupara; anja inəkura (anjeinəs), ajhara, axız narqukua (презрительные клички) ubas egıərtgıə.

aybaꝑi akklass.

apxıara.

1. açayja idərçaꝑup iduum ikıəpxıəu astatia rəxşəy azəftnə, itənynə apxıara, nasgıə iara ui astatia iaho aitahara. apxıaraan atoykəei, azçaarei, nasgıə akuqıaraꝑ (восклицательный) dərgakua işrəxutou abɔə afakurgələra. iara ubas napəla iyu apxıara (açayi iyəzɔei iryəz). iduum atekstkua rolıla apxıara.

2. arçayə dças iqaiço anagзarazə açayə ixala ibɔə mərgakua apxıafa darfcəlaꝑup (azçaara ikugəlou atak apşaara, iataxəu ajakua, aja eibarkkua relkaara).

3. aîquə kunagala izəzkəu dərdərꝑup; aîquə axqıa izəzkəu adərra, rapxıaꝑi aîquə boıəc, aîquə axız, (заглавие), izyəz—avtor, aîquə axkua (оглавление), aîquə adaqıakua rnumeracia, eipşəm aşriftkua, astatia axkua.

4. askola iayədanə aîqukua izəpxıakuaz rqnəꝑ ailaɔajara (iarban îqukuou uxala uzəpxıakuaz, ma egıərt iapxıakuanə iuahaxeu, uaihabaɔa iarban îqukuou zəзbaxu uarhaxeu) iaarkıaɸnə aîquə izəpxıaz aqnəꝑ epizodk — ajabɔ xutak — cəpɔaxək ahara.

a y r a.

akꝑi akklass açayja raasta eiha irlasnə ayra y-oıazk rəla. ayəmta (почерк) irɸeinə eilərganə afakurgələra. xaz-qəda pərxagakuanə iqakuou ayəmta ailkaara, ailgara zəruadayua rpərxra (anbankua reilarɔatara, anban elementkua rəbɔaɔra, uha ubas egıərtgıə).

ɸərhalaꝑi (устно), yəralaꝑi aja arɸiara.

1. auəs iuu azə iaarkıaɸnə ahara (auəs zuəda, iruzi, işparuaz, ialçzi), axumarrazə adça şəmyapgou. iara ipstazara aqnəꝑ, ma iyəzja rəpstazara aqnəꝑ izəniaxıou iaarkıaɸnə, eiɸkaanə ahara.

aşkol kollektiv, ma agup reizara aqnə iaarkıaɸnə axjajara aqaçara, azçaaꝑkua atara, azçaaꝑkua rəkurgələra agup zegıə irzeipşu azə.

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА
АБХАЗИИ им И. Г. ЛАПАСКИР

2. iynə iqou ayəmta xəzmam (без заглавия) iakunago axə azxucra. izəpxıaz, irahaz, izəʃkłapşəz azeipş gùpla auəs azura. kollektivla auəs zzərua aᴪalarxura xutak aᴪə, iaarkıaᴪnə auəs zzəruəz ayra. aja einraala îquda rçara.

3. asaxıakua rəla auəsura: aîqukua irnu asaxıakua, ma uəs saxıa macaranə iqou arçayə axuykua idirbo zçaarala rahara. asaxıakua irəçaryəşa alozungkua, aja einraalakua, ma aja eiçəxkua aîquə ianu aqnəᵀ apşaara.

4. axaᵀ jar aqaçara asaxıakua rxarxuarala axuykua rajakuaˑ rzərhara — eiçəxrazə, nasgıə aja xşəyçakəs irəmou eiha reilkaarazə. ajakua iaarhnə uərt rəxşəyçak azxucra (axıta, aşoura, axıîaîa, aca, aşa, axaa, ubas egıərtgıə), uərt reizgara aᴪarʃcəlara. arçaga îquaᴪə ianu ajar kunagala eilkaanə axarxuara.

5. idərnə, zxucrəla axyəlaara aja arᴪiara auəsura aan, iiaşanə — kunagala ayra apqarrakua rxəsraan (axyəlaara), inagɜayəmkua iqou inagɜanə ayra, arxuakua ibʃarkəz ajakua eitarsnə iqou rcəuxuras iakunagakuou rəbʃargəlara, ubas egıərtgıə.

axpaᵀi akłass.

apxıara.

1. apsə axaçanə işakunagou ţempla apxıara dara ziaairaᵀa iqou xşəy çakəla, rəbʃə kunagala ifakurgəlanə iaxaxutamgıə iaanəmgəlo.

eilkaanə iqou ayəmta apxıara (asalam îquə, auəs îqukua).

2. iazxucnə apxıara rᴪarʃcəlara: ikudərgəlaz azçaaᵀkua rtak izəpxıaz aqnə apşaara; izəpxıaz xutala aşara, uərt rəxşəy çakə eiᴪkaanə ahara. izəpxıaz aqnə arçayə ireihaz axşəy çakə zəriaşo apşaara; azeipş xşəy çakə aqnə xaz ajakua rəxşəy çakə rəʃkłapşra. bʃmərgarəda aᴪazəqaçara akollektivᵀ axʃajarazə, nasgıə bʃərgarəla kunagala, işaxutou apxıarazə.

3. agazeta ailkaara, adərra. apionerᵀ gazeta axarxuara auəsurazə, agazet aᴪəˊ amaᵀaxu eiha iitaxəu pşaafas iamou, ui axarxuara alpqa oıuə, aplakatkua, ubas egıərtgıə rzə.

aşkolaᵀ çaᵀə îquə pxıara iayədou apxıara axʃajara (iarban îquu uara ialəuxəz apxıarazə aşkol biblioteka aqnəᵀ, uyəza dzəpxıaracə idugalozi, uguə izlaxuazi, ma ari, ma ani aîquə)

a y r a.

ayra oıazk ala eilganə ipşɜanə, ickıanə ayra acçara.

ᵩərhaləei yyraləei aja arᴪiara.

1. eiftargəlanə, kunagala, akbʃaməʃkua, arçayə iqaiçazi, ma agup iqarçazi planla ahara. planla ayra aagaləxᵀ uəsura akət nxarraᵀi, ma azauadi afabrikəei rᵀə.

2. dzəpxıaz aîquə axşəy çaqə aitaħara, ui astatia ailqaaraalxra, ma ui azametqa alxra atsə gazet azə.

akino saxıa (aşqolaᵲ), ma axuų teatr aqnə irbaz xaz ųəda kugəlarakua rəxşəy çaqə aitaħara. auəs iruəz aitaħei ayrei. afklapşra ançara (наблюдение) auəs irukuaz rqnəᵲ alga ħa.

3. ᵠeiᵠqaarala aizarakua rᵠalarxura: izlaȷajo kunagala, rəxşəy azəîtnə azəsəryra, izlaȷajo atema axȷajara, agup, azveno, ma iara iguə iaanagaz kunagala rəlaħara, alagala (предложение) kunagala, eiᵠqaanə, dazxucnə alagalara. aplakati, alaħarei rəyraan alozungkua rərᵠiara rançara (состовлять).

4. asalam îquə atelegramma, anapnçaraᵲ îquə (расписка) ryəfa dərçara. apara aiagaraᵲ îquə aprotokol iaazərkıaᵠnə rəyra.

5. asaxıakua rəla auəsura: saxıak, ma temak iaçanakua asaxıa raȷa rəxşəy çakə ayra. asaxıa ianəm xaᵲə rᵠiarala acçara (axuųkua irəyueit, ma irhoit asaxıa ianu qalaanza iqalaz, ma asaxıa ianu aîtaxı iqalaşa.

6. atsə gazet azəha alozungkua rəqaçara — ryra. axuųkua rzurnaləi, rətsə gazeti rzə astatiakua, azametqakua, ubas egıərt amaᵲaxukuagıə ryra.

7. iduum, xaᵲ ħamtakua — rᵠiarakua (сочинение), jeiuȷla, iuadayəm atemakua ryra (iara, ma iyəza dzəniaxıou, ixəigaxeu, ubas egıərtgıə axtəskua açayȷa izxaanu ryra).

8. aħou aqnə ibȷaȷu aja apşaara, iaxaxutou abȷargəlara. aja eipşkuou, axa xşəyçakla eipşkuam rəfklapşra, reilqaara, irəçanakua kunagala adərra; uərt ajakua arçayə icxəraaralə aħoukua rəlxra, xşəy çakəla izləeipşəm rguatara — reilqaara. ajakua, oktiabrᵲi arevoliucia aftaxı iᵠəcnə iᵠiakuaz, ma zəxşəy çakə zəpsaxkuaz; 1. aja ᵠəckua — (akolxoz, akomᵠar); 2. axşəy çakə ᵠəc zmakuou — (aoıey, keraz); 3. socialnᵲ xuapşrala ajakua rəpsaxra (adinda, ah).

ajar saxıala eibətou rapxıazaᵲi adərra rətara.

orfografiaᵲ ajar axarxuara.

apfbaᵲi akˌlass.

kıəpxıləei napəla iyəui bȷərgarəla apxıara (izxəsəz aşəkus irçaz aasta eiha ijgeu açaᵲə maᵲaxu raxəsra).

apxıaraan aħou axşəyçakə aᵠəpsaxrakua iaiua ailqaara.

saxıaᵲla iyu kunagala abȷə fakurgəlara atanə apxıara aᵠarfcəlara. jlar iraharaᵲa, eilərkaaraᵲa kunagala apxıara aᵠazəqaçara.

aîquə auəs azura aᵠarfcəlara. arçayə, ma agup rədçala bȷmərgarada apxıara, iara ubasȷqıa ixəla ialəixkuaz rapxıara, atekşt axı iitaxəu, iakunagou alkaanə ançara.

3. axkuei, axutakuei rəla aɨquə aşara.—dzəpxıaz aţekşţ dazxucnə iakunago axə (zaglavie) atara. aplan aqaçara.

4. aja einraalakuei, aproza pʇaxakuei kunagala, eilərganə bʇanraalala apxıara.

5. aşkol iaɣədanə izəpxıaz azə ailaʤajara: abiblioţeka aɸcaara, amaţematiķaᵽ ķaţalog axarxuara, ţemak xəs izmou ķər ɨquə raɸxıara, nasgıə uərt aɨqukua irnu aidķəlara — aiɸarpşra, —saxıala yəfala ireioıu (iarban zçaaᵽkuou aţema aqnəᵽ aɨquə ianu, uərt rəçabərgra—riaşara, oyə izlaixuartouzi ui aɨquə).

a y r a.

oıazķ ala ayra. oıazda ayra apəɨara. ayəmta eilga afakurgəlarazə auəsura.

ɸərħaləei yəraləei aja arɸiara.

1. aɨquə dzəpxıazi, auəs iiuzi, aeķskursia imyapigazi, afķlapşra—aguatara iqaiçazi rzə iɸazəqaçanə dəkugəlanə aħara—aʤajara.

2. işķol aɸi, raaiguara iqou aşķol aɸi, aşķol nəħaan, nasgıə aķolxoz aɸə ekskursia hasabla iaxəqaz iqakuaz arbarakua (avisţavķa) iqou eilķaanə reitaħara.

3. auəskua irukuaz rzə oţɣoţ aqaçara: axşəy çaķ iamou, aplan, amaᵽaxu aizgara, oţɣoţ afakurgəlara, ailgaħei, alagalajakuei.

4. dzəpxıaz asţaţia (ɒlanla) axşəy çaķ aitaħara. dzəpxıaz ixala yəralа aitaħara (aitaħayra).

5. açayə ixala aţema iuadaykuam jeiçəxrala rəyra (apsabaraɸə aeķskursia aan iibakuaz, ma aagləxraᵽ zaa ɸərħala ayəᵽə maᵽaxu auəs azəunə.

6. atsə gazet eibə-eipşəm auəsurakua rɸalarxura (azameţķa, alaħara, asalam ɨquə, alozungkua, ub. egı. rəyra).

7. xaᵽə rɸiarala ajabʇħara: axtəs qalaanɜa, ma ianəqala afтaxı iqalazi iqalaşei rħara. axaᵽə ajabʇ aħarazə arɸiara apəɨara (ixaᵽə pstazara aqnəᵽ, iķuşa-məķuşa rpstazara aqnəᵽ, jlarzeipş xtəs uħa ub. egı).

8. saxıala auəsura: asaxıa ianu axʇajara açayʇa axşəy çakə iamou eilərķaarc (iahħaᵽ: ahra-ᵽra anəqaz anxaʇa rəpstazafa znu asaxıa, ajəᵽ auəsuyə ipstazafa asaxıa, arevoliucia aan iqaz akupara rsaxıakua ub. egı), asaxıa axʇajara saxıaᵽ pşɜaras iamou azə. asaxıa ianu apxıa, ma afтaxı iqazi, iqalaşei rəxʇajara. asaxıaqnə iarbou iaɸarpşnə iazaaiguanə ajabʇ aħara.

9. ajar aẑə auəsura. ailķaara qazço rzə auəsura (epiţetkua). abna zeipşrou—açlakua ilagəlou rəla, uərt zaqa rxəçua ala,

rəraʒarala, amra zlarəkuşua ala ub. egı. ajakua iaşanə dara zəzkəu akumkua irmaananə igou rguatara — reilkaara. uərt ajakua rəlaçanə eipşkuam aĥaukua rəqaçara qara-iara aja zəzkəʒqou anago, daΨaqara—irmaananə. aiΨarpşkua rguatara — rəſklapşra.

apoliţikaҬ, çara duu ţexnikaҬ ţerminkua. uərt rçakə ajaqnə.

anxaĭa maſənakua, aqa uəs mərugakua, apsabara çaraan amərugakua uĥa ub. egı. xaҬjala rəyra.

10. auəsuҬ (деловые) kıaadkua rəyra auəs azura eiha eiçəxnə (iahĥap aşkol atalarazə arzahal axaitaĥara, agurargaga ayra, arzahal akətsoveţ axızala, ma daΨa uəsĥartaķ axızala rəyra).

11. arçayʒei açayʒei saxıa pşra atanə ajabʒkua rĥara:

apsnə assr jlarkomçar aşkolkua ruəsĥarta.

---

akıəpxırazə irətouр 1/vı-34 ş.
akıəpxırazə anaраçayuр 21/vı-34 ş.
akıaad aform. 60x84 sm. açakə $1^1/_2$ kıəp. boıəc əqoıuр.
boıəck aΨə 30,240 kıəp. dərga.
aţtraz 350. azakaz № 3166. aplit № 138-A.

apsnəҬ ĥəntkarra ıquə təʒra aţipografia „lenin" ıxız zxəu. aqua əkţiabrҬi arevoliucia aulica № 3.

780

ПРОГРАММНЫЕ УКАЗАНИЯ
к переходу школы с 5-ти годичного срока обучения на 4-х годичный.